

11. Магрело М. Концепт «законних очікувань» і принцип юридичної визначеності: причинно-наслідковий чи симбіотичний зв'язок? [Текст] / М. Магрело // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2013. – № 3. – С. 127–135.

12. Бондарь, Н. С. Правовая определенность – универсальный принцип конституционного нормоконтроля [Текст] / Н. С. Бондарь // Конституционное и муниципальное право. – 2011. – № 11. – С. 4-10.

13. Право Європейського Союзу : підруч. [Текст] / за ред. В. І. Муравйова. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 704 с.

14. Право Європейського Союзу : навч. посіб. [Текст] / за ред. Р. А. Петрова. – К. : Істина, 2011. – 376 с.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОФІЦІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ КНР ЩОДО ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ МІЖНАРОДНОГО МОРСЬКОГО ПРАВА

Данильченко О.С.

студентка I курсу магістратури спеціальності «міжнародне право»

Інститут міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Конкретним проявом процесу трансформації глобальної архітекτονіки міжнародних відносин, зокрема зміни ролі Китаю у сучасному світі, є активізація морської діяльності КНР. Концепція Великого морського шовкового шляху з новою хвилею інвестицій у портову інфраструктуру, підготовка своєї арктичної стратегії з посиленням інтересом до «наукової дипломатії», активне використання Північного морського шляху, стратегія «перлинової нитки», інтенсивний розвиток прісноводної та морської аквакультури, розробка заходів, спрямованих на утвердження прав КНР на спірні території у Південно-китайському та Східно-китайському морях, виникнення «патрульної дипломатії», участь в діяльності міжнародного співтовариства з освоєння та використання ресурсів морського дна – далеко не повний перелік проектів КНР, які підтверджують, що морська сфера займає важливе місце в процесі геополітичної трансформації держави. У цьому відношенні вважаємо за необхідне розглянути офіційну позицію КНР щодо деяких основних начал сучасного міжнародного морського права, пильна увага до проблем якого з боку Китаю несподівано виникла з 70-х рр. XX ст.

Міжнародно-правова думка стародавнього та середньовічного Китаю обмежилася загальними даними про перші китайські кораблі біля берегів Індії, описами морських експедицій Чжан Цяня, якому вдалося зав'язати важливі торговельні зв'язки з багатьма країнами, маючи з собою у складі посольства понад 100 осіб, відомостями про започаткування Великого шовкового шляху [1, с. 36], а також про становлення морських кордонів Китаю. Уявлення

китайців про морські рубежі своєї держави як про природний і останній кордон на сході і південному сході дуже важливе для розуміння багатьох істотних моментів політики китайського уряду на морі аж до нового часу [2, с. 36]. Бачимо, що за такого підходу становлення та розвиток основних інститутів міжнародного морського права залишилися поза увагою китайських юристів-міжнародників.

До 70-х рр. КНР майже не цікавилася питаннями галузі (можна відмітити одну роботу – «Щодо питання про територіальне море нашої держави» 1959 р. Фу Цю). Однак у зв'язку з нагальною необхідністю освоєння живих ресурсів Світового океану на фоні випередження зростання чисельності населення Китаю, економічними та політичними міркуваннями щодо доцільності збільшення риболовного і торгового флоту, а також військово-морських сил країни, Китай переоцінив свою роль і усвідомив свої можливості як однієї з основних морських держав світу. Все це пояснює і той інтерес до питань морського права, який так характерний для Пекіна і в даний час [3, с. 27].

Своє офіційне відношення до проблем морського права КНР вперше оприлюднила прийняттям «Декларації про територіальне море Китаю» 1958 р. Згідно документу, ширина ТМ КНР становить 12 nm. Це положення застосовується до всіх територій КНР, включаючи китайський континент і його прибережні острови. Жоден іноземний військовий корабель і жодне іноземне повітряне судно не можуть увійти в ТМ КНР, а також в повітряний простір над ним, без дозволу Уряду КНР. Під час переміщення в ТМ КНР, кожне іноземне судно повинно дотримуватися відповідних законів і правил, встановлених Урядом КНР. Особливе місце в Декларації займає контроль та нагляд за режимом ТМ КНР [4, с. 398]. У зв'язку з категоричною відмовою західних держав визнати акцію КНР щодо прийняття ліміту у 12 nm, китайський уряд доводив її правомірність в численних офіційних заявах. Крім того, позиція КНР була роз'яснена в роботах наступних юристів-міжнародників: Фу Цю, Го Ци, Вей Веньхань, Лю Цзеюн та ін. [3, с. 28].

Важливо згадати також про подію, що передувала прийняттю Декларації – Женевську конференцію ООН з морського права 1958 р., на яку КНР, як і ряд інших держав (НДР, КНДР, МНР, ДРВ) запрошені не були. Місце КНР зайняла Республіка Китай. Більше того, в усі 4 Конвенції з морського права було включено положення про те, що учасниками цих Конвенцій можуть бути тільки держави-члени ООН та її спеціалізованих установ, а також держави, запрошені брати участь в Конвенціях ГА (тільки у 1971 р. резолюцією ГА 2758 були відновлені права КНР в ООН). Такий стан справ безпосередньо вплине на позицію КНР на III Конференції ООН з морського права.

Як і щодо інших проблем МП, юридичне обґрунтування позиції КНР з питань морського права можна прослідкувати лише до середини 60-х рр. Оскільки з 1966 р. спостерігається 10-річна перерва у розвитку міжнародно-правової доктрини Китаю, а також відсутність нормативних актів з морського права, то про міжнародно-правову позицію КНР у цей період можна судити тільки зважаючи на конкретні кроки держави на міжнародній арені.

Відновлення прав КНР в ООН відкрило перед державою можливість включитися в роботу з підготовки і проведення III Конференції ООН з морського права. На сесії ГА в 1971 р. Китай увійшов до складу Комітету ООН для підготовки Конференції. У цьому відношенні на КНР, як і на інші держави, лягла певна відповідальність за забезпечення успіху підготовчої роботи і самої Конференції. Відсутність КНР на I Конференції вплинула на те, що в Комітеті китайська делегація настійно висувала тезу про те, що норми морського права, закріплені в Женевських конвенціях 1958 р., нібито не є загальновизнаними нормами МП і що їх намагаються нав'язати державам, що розвиваються. Підхід КНР до багатьох питань морського права значно змінився порівняно з тим, що було задекларовано і висловлювалося у спеціальній літературі у 50-ті рр., зокрема Китай підтримував вимогу ряду країн про розширення ТМ до 150-200 nm, а також намагався аргументувати необхідність режиму «мирного проходу» щодо тих міжнародних проток, які здавна були відкритими як для військових, так і для торгових суден. Така позиція була відображена у Робочих документах про морський район в межах дії національної юрисдикції, міжнародні протоки, морські наукові дослідження, внесених КНР у Комітет ООН [5, с. 220].

Зміна зовнішньо-політичного курсу держави вплинула на посилену зацікавленість МП в цілому, та формування інших підходів до вирішення проблем міжнародного морського права зокрема. Починаючи з 90-х рр. Китай прийняв більше 20 законів в галузі морського права (найбільш важливим є Морський кодекс 1992 р.) і ратифікував більшість важливих конвенцій з міжнародного морського права (1996 р. – Конвенцію ООН з морського права 1982 р.) [6, с. 2]. У зв'язку з рішенням ООН проголосити 1998 р. Міжнародним роком морів, китайський уряд опублікував Білу книгу з метою ознайомити міжнародну спільноту з розвитком морського господарства в Китаї. На додаток до цього, в юридичній літературі («Китайський журнал морського права», «Китайський журнал міжнародного права») періодично з'являються статті спеціалістів з морського права. Що стосується морських територіальних спорів за участю КНР, то офіційна позиція держави сьогодні наголошує на необхідності вирішення таких спорів тільки в ході двосторонніх переговорів з опонентами шляхом пошуку взаємовигідних рішень. У 2016 р. Верховний народний суд КНР повідомив, що Китай планує відкрити міжнародний морський юридичний центр для захисту свого суверенітету і прав на морі. Все це зайвий раз підкреслює, що саме сфера морської діяльності стала однією з провідних у Китаї, а дослідження поглядів китайських юристів-міжнародників на міжнародне морське право має не лише теоретичне, але й велике практичне значення в контексті розуміння сучасних зовнішньополітичних стратегій КНР.

Література:

1. Зінченко А.Л. Історія дипломатії: від давнини до початку нового часу. Навчальний посібник / А.Л. Зінченко. – Вінниця: Нова книга, 2002. – 564 с.
2. Границы Китая: история формирования / [Под общ. ред. В.С. Мясникова, Е.Д. Степанова]. – М.: Памятники исторической мысли, 2001. – 470 с.

3. Гусев Ю.А. Критика международно-правовой позиции КНР по некоторым актуальным проблемам современности: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.10 / Ю.А. Гусев. – М., 1974. – 33 с.

4. Серафимов В.В. Правовий режим територіального моря КНР / В.В. Серафимов // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 1 / відп. ред. М. В. Афанасьєва. – Одеса : Юридична література, 2016. – С. 397-399.

5. Внешнеполитические концепции маоизма (правовые аспекты) / [Отв. ред.: С.Г. Юрков, Г.П. Петров] – М.: Международные отношения, 1975. – 256 с.

6. Sharon Li Maritime Law and Policy in China / Sharon Li, Colin Ingram. – London-Sydney: Routledge-Cavendish, 2002. – 240 p.

КОМПЕТЕНЦІЯ ЄВРАЗІЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО СОЮЗУ

Казьмірик Ю.І.

аспірантка кафедри порівняльного і європейського права,

Інститут міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Наслідком активного розвитку інтеграційних процесів є створення та функціонування регіональних інтеграційних об'єднань, для яких, на думку багатьох юристів-міжнародників, характерні певні особливості міжнародно-правового статусу. Практичний та науковий інтерес становить питання компетенції таких інтеграційних об'єднань держав.

Євразійський економічний союз (надалі по тексту – «ЄАЕС», «Союз») був створений відповідно до Договору про Євразійський економічний союз (надалі по тексту – «Договір»). Членами ЄАЕС на даний момент є п'ять держав: Республіка Вірменія, Республіка Білорусь, Республіка Казахстан, Киргизька Республіка та Російська Федерація [1]. У межах ЄАЕС забезпечується свобода руху товарів, послуг, капіталу та робочої сили, а також проведення скоординованої, погодженої або спільної політики у відповідних галузях економіки [2]. Договір про ЄАЕС визначає, що ЄАЕС є міжнародною організацією регіональної економічної інтеграції, яка володіє міжнародною правосуб'єктністю [2].

Компетенцію ЄАЕС можна визначити як коло повноважень та прав, якими на договірній основі наділяють ЄАЕС держави-члени для виконання Союзом покладених на нього функцій та завдань.

Компетенція ЄАЕС обмежена рамками Договору про ЄАЕС та іншими міжнародними договорами у межах Союзу, як зазначено у статті 5 Договору про ЄАЕС [2]. Відповідно до положень Договору держави-члени здійснюють скоординовану або погоджену політику у межах та в обсязі, які визначені